

**Довідка про виконання
Програми економічного і соціального розвитку області
за підсумками 2017 року**

Робота обласної державної адміністрації разом з іншими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, керівниками суб'єктів господарювання спрямовувалась на вирішення актуальних питань життєдіяльності регіону, виконання завдань Програми економічного та соціального розвитку, бюджету області.

Ситуація в економічній та соціальній сферах області, в основному, відповідає загальнодержавним тенденціям.

Індекс виробництва **валової продукції сільського господарства** за 2017 рік становить 104,7 %, в т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 104,5 %, в господарствах населення – 105,3 %.

З метою розвитку інфраструктури зерносушильного господарства в 2017 році введено в експлуатацію 6 зернових сушарок загальною потужністю 5,4 тис. т за добу, з них 4 – працюють на альтернативному паливі. В області налічується 211 зернових сушарок загальною потужністю 131,9 тис. т/добу, з яких працюють: 156 - на природному газі; 19 – на нафтопродуктах; 36 – на біоресурсах (рослинні рештки, тверде паливо).

За 2017 рік сільгоспвиробниками області проводилась робота по оновленню машинно-тракторного парку. Придбано 1095 одиниць сільськогосподарської техніки та обладнання на загальну суму 1033,6 млн грн, що більше на 448,0 млн грн порівняно з 2016 роком.

В галузі тваринництва введено в дію 5 комплексів та ферм по виробництву молока на загальне поголів'я 1400 корів.

У ході виконання заходів Програми передачі нетелей багатодітним сім'ям, що виховують 5 і більше дітей, які проживають у сільській місцевості Чернігівської області на 2016-2020 роки у 2017 році було забезпечено племінними та високопродуктивними тваринами 35 багатодітних родин, а за весь час дії даного напрямку підтримки в попередніх роках передано 152 голови худоби.

Зовнішньоторговельний оборот товарами за 2017 рік склав 1070,0 млн дол. США, що на 18,0 % більше 2016 року. Експорт зріс на 44,4% (до 625,1 млн дол. США), імпорт – зменшився на 6,1% (до 444,9 млн дол.США). Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало 180,2 млн дол. США.

Суттєво зросли **капітальні інвестиції**, за 2017 рік підприємства та організації області за рахунок усіх джерел фінансування освоїли 6,8 млрд грн, що в порівнянних цінах на 34,8% більше, ніж за 2016 рік

Найбільше інвестицій освоєно у сільському господарстві – 3,2 млрд грн (47,2% від загального обсягу), в промисловості – 1,5 млрд грн (22,5%).

Визначальну роль у структурі джерел інвестування відіграють власні кошти підприємств, за рахунок яких освоєно 74,5% капітальних інвестицій (5089,6 млн грн).

Намітилась тенденція до незначного збільшення коштів, освоєних за рахунок місцевих бюджетів, освоєно 11,6 % інвестицій проти 8,6% за 2016 рік, за рахунок державного бюджету – 3,0% проти 2,4%, коштів населення на будівництво житла – 4,3% проти 4,1%, залучених та запозичених коштів (кредити банків та інших позик) – 6,1% проти 5,7%.

У 2017 році реалізовано 24 основні інвестиційні проекти, супровід яких здійснювався органами виконавчої влади. У результаті їх реалізації створено 443 нових робочих місця.

Серед значних інвестиційних проектів, які були реалізовані в 2017 році:

- відкриття сучасного хлібозаводу з виготовлення хліба за латвійською рецептурою у м. Чернігів, ТОВ «Рижський хліб»;
- введення в експлуатацію дільниці з переробки деревини (паливні пелети, брикети, клеєний щит, тріска паливна та пиломатеріали), ПАТ «Слов'янські шпалери – КФТП» у м. Корюківка;
- виробничий комплекс з виготовлення металовиробів і металоконструкцій у м. Ніжин, ТОВ «Паритет-К»;
- III черга цеху з виробництва апаратів для дистиляції, фільтрації і очищення у м. Чернігів, ТОВ «ГАН»;
- споруджено цілісний комплекс виробничого підприємства з виробництва обладнання для видуву ПЕТ-тари та видувних форм ТОВ «ПЕТ Технолоджис Україна»;
- добудовано виробниче приміщення під встановлення технологічної лінії з виробництва картоплі фрі у м. Мена, ПрАТ «Корпорація «Інтерагросистема».

В економіку області надійшло 190,1 млн дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), їх загальний обсяг збільшився в 1,8 рази порівняно з початком року і станом на 01.01.2018 склав 429,7 млн дол. США. За темпом їх зростання область посіла 1 місце, за загальним обсягом – 11 місце.

В цілому ж на економіку області працюють прямі іноземні інвестиції з 39 країн світу. До основних країн-інвесторів належать Велика Британія, Польща, Кіпр, Нідерланди, Туреччина та Латвія.

За підсумками 2017 року **індекс промислової продукції** склав 96,1 %.

Зростання досягнуто у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції (у 1,7 рази), металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів (+18,6 %), машинобудуванні (+16,6 %), у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності (+8,1 %), виробництві гумових і пластмасових виробів (+5,6 %), текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри та виробів зі шкіри (+1,1 %).

Внаслідок природного вичерпування родовищ нафти та природного газу, не зважаючи на зростання обсягів видобутку інших корисних копалин (в основному піску), продовжуються негативні тенденції у добувній промисловості, де виробництво зменшилось на 7,0 %.

На підприємствах з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів обсяги скоротились на 9,8 %, у діяльності з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 3,3 %.

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2017 рік склав 28,4 млрд гривень.

За 2017 рік виконано *будівельних робіт* у обсязі 926,57 млн грн, індекс будівельної продукції до 2016 року становить 127,1 %.

На виконання робіт з будівництва, ремонту, реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури та проектів соціально-економічного розвитку області були виділені кошти з державного бюджету за декількома напрямками, а саме:

- з державного фонду регіонального розвитку;
- субвенція на соціально-економічний розвиток окремих територій;
- субвенція на розвиток інфраструктури ОТГ;
- на будівництво футбольних полів зі штучним покриттям.

Всього на реалізацію проектів регіонального розвитку надійшло понад 500 млн грн, що у 2,2 рази більше 2016 року, з яких освоєно протягом 2017 року 387 млн грн, решта – це залишки субвенції на розвиток окремих територій, які за рішенням Уряду перейшли на наступний рік.

За рахунок цих коштів здійснювалось будівництво, реконструкція та капітальний ремонт 312-ти об'єктів, в тому числі 92 – освітня сфери (загальноосвітні та дошкільні навчальні заклади); 46 – сфери культури та спорту; 35 – сфери охорони здоров'я; 36 – сфери житлово-комунального господарства; 94 – дорожнього господарства; 7 – соціальної сфери; 2 – житлової сфери.

Також проводилась закупівля та встановлення 371 комплекту обладнання і спецтехніки, 142 спортивних та дитячих майданчиків.

На будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт, експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування використано 626,8 млн грн, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 402,0 млн грн, за рахунок коштів митного експерименту (від перевиконання плану митних платежів) – 203,1 млн грн, 21,7 млн грн – співфінансування з місцевих бюджетів. Виконано поточний і середній ремонт на 109,2 км автодоріг, ліквідовано ямковості на 3,1 тис.км доріг площею 355,3 тис.м². Видатки на утримання та розвиток інфраструктури комунальних доріг склали майже 250 млн гривень.

Зберігається позитивна тенденція по вводу житла в експлуатацію, за підсумками 2017 року в експлуатацію введено 127,9 тис. м², приріст до 2016 року склав 20,6 %.

В рамках обласної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2017 рік було використано 8,8 млн гривень. Укладено 97 угод, введено в експлуатацію 4,5 тис.м² житла, придбано 25 будинків, прокладено інженерних мереж в 27 житлових будинках, 9 сільських сімей отримали кредитну підтримку на розвиток особистого селянського господарства та 4 кредити на будівництво підсобних господарських приміщень.

В рамках реалізації програми підтримки житлового кредитування молоді в 2017 році з бюджетів усіх рівнів використано 5,0 млн грн, укладено 5 угод з яких 1 – на придбання та 4 – на будівництво нових жилих приміщень. Компенсовано 0,8 млн грн процентних ставок по укладеним договорам в кредитних установах.

У 2017 році на виконання заходів із технічного переоснащення *житлово-комунального господарства* області використано 426,5 млн гривень.

У житловому фонді на капітальні, поточні ремонти та функціонування ліфтового господарства з місцевих бюджетів та обігових коштів підприємств витрачено 43,2 млн гривень.

Для оптимізації витрат населення у житловому фонді, на виконання інвестиційних програм підприємств встановлювались засоби обліку теплової енергії. У результаті частка оснащення багатоквартирних житлових будинків такими приладами обліку на 1 січня 2018 року склала 73,5%.

В області функціонує 370 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, які обслуговують 423 житлових будинки загальною площею 985 тис. м². За 2017 рік створено 31 таке об'єднання. Частка багатоквартирних будинків, що перебувають в управлінні ОСББ, становить 13,8%.

Для належного функціонування об'єктів тепlopостачання з усіх джерел фінансування використано 43,9 млн грн, водopостачання – 45,1 млн гривень. Це забезпечило своєчасний початок опалювального періоду 2017-2018 років. Нині джерела тепло-, водopостачання та водовідведення, магістральні, розподільчі та внутрішньобудинкові мережі працюють у штатному режимі.

На благоустрій міст, селищ і сіл із місцевих бюджетів виділено 294,3 млн гривень.

З метою диверсифікації джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в області постійно вживаються відповідні заходи.

За два останні роки на 76 об'єктах бюджетної сфери проведені роботи з реконструкції котелень, більшість з яких переведені на альтернативні види палива. Очікуваний обсяг економії – понад 2,5 млн м³ природного газу. Це дало змогу збільшити частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні до 11,1 %.

Також вживаються заходи щодо збільшення обсягів електроенергії, що виробляється приватним сектором та генеруючими підприємствами з альтернативних видів палива. Протягом 2017 року введено в експлуатацію 1,5 МВт нових потужностей. Станом на 01.01.2018 загальна потужність об'єктів відновлювальної енергетики області становить 5,4 МВт.

За час реалізації державної програми «теплих кредитів» протягом 2014-2017 років отримали кредити понад 11 тис. фізичних осіб, 12 ОСББ та ЖБК на загальну суму більше 163 млн грн, в тому числі у 2017 році – майже 4,7 тис. фізичних осіб та 2 ОСББ на суму 72,2 млн гривень.

Крім того, з обласного бюджету було спрямовано 1026,0 тис. грн на компенсацію частини відсоткової ставки по «теплих кредитах» позичальникам.

За рахунок коштів Урядової програми «теплих» кредитів у приватному секторі області протягом 2017 року встановлено 26 генеруючих установок, які використовують сонячне випромінювання (сонячні батареї) загальною потужністю 360,7 кВт. В цілому за 2017 рік зазначеними установками вироблено 562,6 тис. кВт/год.

У рамках реалізації заходів обласної Програми *розвитку малого і середнього підприємництва* на 2017-2020 роки проводилась інформаційно-консультаційна робота як для підприємців, що здійснюють господарську діяльність, так і для підприємців-початківців та безробітних, які тільки мають бажання розпочати власний бізнес, реалізовувались заходи щодо підтримки молодіжних підприємницьких ініціатив, професійної діяльності жінок-підприємниць, залучення до підприємництва жителів сільської місцевості, т.ч. демобілізованих з зони АТО і ВПО з організацією навчальних майстер-класів (зокрема, функціонували такі проекти як Молодіжна школа бізнесу, систематично проводились «Дні юридичної допомоги», різноманітні семінари та тренінги, на обласному телебаченні запроваджено цикл телепередач «Власна справа» тощо).

Враховуючи можливості обласного бюджету на підтримку малого і середнього підприємництва, у 2017 році використано більше 1,318 млн грн, в тому числі, 906,4 тис. грн обласних коштів, повернутих за раніше наданими кредитами. Протягом звітної періоду було здійснено фінансування на суму 1,2 млн гривень 3-х інвестиційних проектів.

Облдержадміністрацією постійно вживаються дієві заходи щодо дотримання вимог та принципів регуляторної політики, забезпечення відкритості процесу регуляторної діяльності та врахування громадської думки, вдосконалення правового регулювання господарських та адміністративних відносин, зменшення втручання органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у діяльність суб'єктів господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, які могли б призвести до погіршення умов провадження господарської діяльності як в окремих галузях, так і в економіці регіону в цілому.

Продовжувалась робота щодо удосконалення системи надання адміністративних послуг, в тому числі безперебійного функціонування мережі центрів.

В області функціонує 1 регіональний, 2 міськрайонних, 1 міський та 20 районних центрів надання адміністративних послуг. Крім того, центри надання адміністративних послуг додатково створили 4 об'єднані територіальні громади – Парафіївська, Кіптівська, Остерська та Макіївська.

Позитивним результатом таких дій облдержадміністрації стало суттєве збільшення кількості наданих адміністративних послуг через центри області, так протягом 2017 року кількість послуг, наданих через центри складає 488491, що на 65% більше, ніж у 2016 році.

В області здійснюють господарську діяльність 5236 підприємств, з яких 4886 малих (у тому числі 3976 належало до мікропідприємств), 346 середніх, 4 великих та понад 34 тис. фізичних осіб-підприємців.

За даними Головного управління Державної фіскальної служби в області, протягом 2017 року було взято на облік майже 7,3 тис. суб'єктів підприємництва, у т.ч. 1185 – юридичних осіб (кількість припинених – 461 од.) та 6111 од. – фізичних осіб-підприємців.

За 2017 рік надходження до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва зросли порівняно з 2016 роком на 35,6 % і становили 2,1 млрд грн (51,0% від усіх податкових надходжень, які контролюються Державною фіскальною службою в області).

З метою посилення інституційної спроможності регіону, забезпечення ефективної реалізації державної регіональної політики 3 травня 2017 року було створено на засадах партнерства між державним, приватним та неурядовим секторами Агенцію регіонального розвитку Чернігівської області.

Підписано Меморандум про співпрацю між Чернігівською обласною державною адміністрацією, Чернігівською обласною радою та проектом Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business), що спрямований на формування та реалізацію сталої політики з розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному рівні.

Оборот роздрібної торгівлі (з урахуванням обороту фізичних осіб) за 2017 рік становить 15,8 млрд грн (104,4% до 2016 року).

Індекс споживчих цін в області у грудні 2017 р. до грудня 2016 р. склав 113,9 %.

За підсумками 2017 року **підприємствами автомобільного транспорту** та фізичними особами-підприємцями області перевезено 1428,7 тис.т вантажів, що на 2,3% менше 2016 року. Вантажооборот збільшився на 21,2% і становить 885,9 млн ткм. Пасажирським автотранспортом області перевезено 44,3 млн пас., що на 6,4% менше, ніж за 2016 рік. Обсяг виконаного пасажирообороту зменшився на 8,4% і становить 562,1 млн пас.км.

З початку року на конкурсних засадах відкрито 1 новий маршрут, продовжено роботу 64 автобусних маршрутів, на яких задіяно 146 одиниць транспортних засобів. У 2017 році проведено 18 засідань Координаційної ради облдержадміністрації з питань організації пасажирських автоперевезень в області, де розглядалися нагальні питання у сфері пасажирських авто перевезень, пропозиції по їх покращенню та 5 засідань Конкурсного комітету з підготовки та проведення конкурсу на автобусних маршрутах загального користування, які не виходять за межі області (внутрішньообласні маршрути).

За 2017 рік **на ринку праці** перебували на обліку 36,7 тис. безробітних осіб, що на 10,9% менше, ніж у 2016 році. За сприянням та направленням служби зайнятості області протягом 2017 року знайдено роботу та повернуто до трудової діяльності шляхом працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця 25,4 тис. громадян (на 7,6% більше, ніж за 2016 рік), зокрема, 12,6 тис. офіційно безробітних. 40 безробітних отримали усю належну їм допомогу по безробіттю одноразово та започаткували власну справу.

Для 878 осіб, які виявили зацікавленість у самостійному започаткуванні власної справи, проведено 84 інформаційні семінари «Як розпочати свій

бізнес», в подальшому 18 осіб стали учасниками 3 консультаційних семінарів «Від бізнес - ідеї до власної справи». 119 роботодавцям області, які працевлаштували 216 безробітних на новостворені робочі місця, здійснювалася компенсація розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Загалом до активних форм сприяння зайнятості протягом 2017 року було залучено 23,3 тис. безробітних громадян (майже 2/3 громадян на обліку).

Рівень зареєстрованого безробіття на 1 січня 2018 року становить 1,8 %.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у грудні 2017 року становила 6656 грн (+38,5% до грудня 2016 року), за 2017 рік – 5636 грн і збільшилась у номінальному вимірі до відповідного періоду 2016 року на 40,8%, у реальному – на 22,0 %.

Загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати зменшилась з початку року на 27,2% і на 01.01.2018 становить майже 10,0 млн грн, в тому числі на економічно активних підприємствах – 6,0 млн грн (на 20,5 % менше), на підприємствах-банкрутах – 2,0 млн грн та на підприємствах, що призупинили діяльність – 2,0 млн гривень.

Вживались заходи щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення.

Середній розмір пенсійних виплат (з урахуванням пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян) на 01.01.2018 склав 2193,94 грн, що на 58,7 % перевищує прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність (1373,0 грн).

В області станом на 01.01.2018 **державні соціальні допомоги** отримували 60,3 тис. осіб. На виплату державних соціальних допомог сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям та особам, які проживають разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу спрямовано субвенції з державного бюджету 1197,1 млн грн, що на 9,1 % більше, ніж на 01.01.2017.

Призначено житлових субсидій 271,2 тис. сім'ям, що на 7,6 % більше, ніж на 01.01.2017. Санаторно-курортним лікуванням у 2017 році забезпечено 631 особу з інвалідністю та ветеранів війни.

Особлива увага приділялася підтримці **багатодітних сімей**, яких станом на 01.01.2018 в області проживало 6660, в них виховується 22618 дітей.

Протягом 2017 року право на користування пільгами отримало 853 багатодітні сім'ї. Посвідчення дітей з багатодітних сімей отримали 1684 дитини. Відповідно станом на 01.01.2018 близько 4,6 тис. багатодітних сімей скористались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, на придбання твердого палива та скрапленого газу готівкою – 1,6 тис. сімей.

Здійснюється моніторинг стану потреб та умов проживання багатодітних сімей, в яких 5 і більше дітей. За рахунок обласного бюджету у 2017 році 74 багатодітним родинам придбано предмети побуту (холодильники, пральні

машини, газові плити, морозильні камери, газовий котел, пирососи, дитячі меблі) для покращення умов проживання сімей на суму 415,7 тис. гривень.

За материнську самовідданість, народження і зразкове виховання дітей, забезпечення умов для всебічного їх розвитку у 2017 році 23 жінкам області присвоєно почесне звання України «Мати-героїня».

Сімейними формами виховання станом на 01.01.2018 охоплено 93,3% дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, що на 1,3% більше, ніж на 01.01.2017. З кожним роком зростає кількість дітей, які виховуються у прийомних сім'ях (ПС) та дитячих будинках сімейного типу (ДБСТ). Станом на 01.01.2018, у порівнянні з 01.01.2017, загальне число вихованців у цих альтернативних формах збільшилось у регіоні на 3,8% (з 477 до 495) осіб. Всього протягом 2017 року створено 14 ПС та 3 ДБСТ, до цих форм сімейного виховання влаштовано 56 дітей.

Для забезпечення належної організації діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області та проведення заходів із літнього оздоровлення та відпочинку дітей в 2017 році використано 61,6 млн грн, а саме: з обласного бюджету – 32,1 млн грн, з місцевого бюджету – 15,0 млн грн, залучених коштів – 14,5 млн гривень.

У 2017 році послуги з оздоровлення та відпочинку отримало 55829 дітей (57% від загальної кількості дітей в області). Влітку 2017 року працювало 487 закладів оздоровлення та відпочинку.

В **освітній галузі** у 2017 році відкрито 5 закладів дошкільної освіти та 9 додаткових груп на базі діючих закладів. Збільшено до 94,9% охоплення дітей віком від 3 до 6 років дошкільною освітою. Чисельність дітей у закладах дошкільної освіти з розрахунку на 100 місць становить 113 осіб.

На даний час створено 29 опорних закладів загальної середньої освіти та 15 філій. Для покращення їх матеріально-технічної бази за рахунок коштів освітньої субвенції придбано сучасне обладнання на суму 7,5 млн гривень. Закуплено 16 шкільних автобусів на умовах співфінансування з місцевими бюджетами на суму 24,0 млн гривень. За кошти місцевих бюджетів проведено поточні та капітальні ремонти закладів освіти на суму 46,761 млн гривень.

Для задоволення якісних освітніх потреб в умовах децентралізації, об'єднання територіальних громад до початку навчального року проведено оптимізацію мережі навчальних закладів. До початку 2017-2018 навчального року у зв'язку із низькою фактичною чисельністю учнівського контингенту мережа закладів загальної середньої освіти зменшилась на 26 (за рахунок закриття і «призупинення» - 12, реорганізації в інші типи закладів – 2 та реорганізації у філії, які не є юридичними особами – 12).

Продовжується робота щодо організації інклюзивного навчання. У 12 закладах дошкільної освіти виховуються 21 дитина, у закладах загальної середньої освіти навчанням охоплено 190 дітей з особливими освітніми потребами. У квітні Чернігівщина долучилася до проекту Благодійного Фонду Порошенка «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації», у рамках реалізації

якого облаштовано 7 медіатек у 6 закладах освіти області, використано кошти в сумі 1994,07 тис. гривень.

У 2017 році закладами професійної (професійно-технічної) освіти підготовлено 2,6 тисячі кваліфікованих робітників із 72-х професій для 6-ти галузей економіки.

Протягом 2017 року на покращення матеріально-технічної бази **закладів охорони здоров'я** області використано 287,5 млн грн, з них на проведення ремонтно-будівельних робіт – 102,3 млн грн, на придбання санітарного автотранспорту – 6,5 млн грн (24 од.), для придбання комп'ютерної техніки та побутового обладнання – 7,2 млн гривень. Для придбання медичного обладнання та апаратури витрачено 171,4 млн гривень.

Зокрема придбано медичний лінійний прискорювач з комплексом обладнання для оснащення радіотерапевтичного відділення КЛПЗ «Чернігівський обласний онкологічний диспансер» та побудовано спеціальний корпус для нього.

Для забезпечення закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та виробами медичного призначення у 2017 році за рахунок місцевого бюджету та медичної субвенції з державного бюджету було спрямовано орієнтовно 115,0 млн гривень.

Завдяки Урядовій програмі «Доступні ліки» у 2017 році мешканці Чернігівщини, які страждають на серцево-судинні захворювання, діабет II типу та бронхіальну астму, отримали ліків на суму 17,7 млн гривень.

В області у 2017 році відбулося скорочення ліжкового фонду на 593 ліжка (на вторинному рівні надання медичної допомоги - 438, на третинному – 155). Ліжковий фонд в медичних закладах області становить 9346 ліжок (01.01.2017 – 9939 ліжок). Та, незважаючи на щорічне скорочення ліжкового фонду, показник забезпеченості на 10 тис. населення залишається найбільшим серед областей України і становить 89,4, що значно перевищує показник по Україні (68,63).

У **сфері культури** забезпечено проведення на належному організаційному та творчому рівні ряду культурно-мистецьких заходів, зокрема проведено 34 заходи, спрямовані на формування громадської позиції, національно-патріотичне виховання, самовдосконалення та інтелектуальний розвиток молоді, в тому числі 4 всеукраїнські. Серед традиційних форм і методів виховної системи – навчально-польові збори, «Сокіл» («Джура»), «Мій Крим», проведення тематичних тижнів, тощо. Цьогоріч уперше було проведено масштабну обласну патріотично-виховну програму «Війна, якої немає!», у рамках якої пройшла виставка «Блокпост пам'яті». Учасниками акції стали понад 8 тис. здобувачів освіти та освітян Чернігівщини.

Вперше у м. Чернігові відбувся Всеукраїнський урочистий захід з відзначення Дня українського добровольця за ініціативи громадських організацій.

У рамках відзначення 100-річчя Української революції відкрито нові та оновлено діючі музейні експозиції області. Протягом 2017 року музеї та заповідники області відвідало близько 1 мільйона чоловік.

22 серпня 2017 року рішенням десятої сесії сьомого скликання обласної ради створено комунальне підприємство «Обласний молодіжний центр» Чернігівської обласної ради.

Для популяризації культурного надбання Чернігівщини та розвитку туризму Чернігівщину представлено на виставках та форумах у Києві, Одесі, Харкові, Львові, Запоріжжі, Новій Каховці Херсонської області та Гомелі Республіки Білорусь.

Проведено 6 інформаційних турів по Чернігівській області для представників туристичної галузі, українських та іноземних засобів масової інформації. Видано 7 різновидів рекламно-інформаційної продукції та 7 – сувенірної з новим туристичним логотипом.

У сфері фізичної культури та спорту з початку 2017 року на офіційних міжнародних змаганнях серед дорослих, юніорів і юнаків спортсменами області було завойовано 104 медалі з 14 видів спорту, з яких 30 золоті. На Всеукраїнських змаганнях завойовано 483 медалі із 23-х видів спорту, з яких 205 золотих.

Підготовлений 31 майстер спорту України, 8 – майстрів спорту України міжнародного класу та 1 – Заслужений майстер спорту України.

Четверо представників області увійшли до складу національної збірної України для участі в зимових 2018 року Олімпійських та троє в Паралімпійських іграх в Пхьончхані (Південна Корея).